

Klagenemnda for miljøinformasjon

Nemndsvedtak i sak 2010/12

Klager: Arnt B. Johansen
Lønnebergveien 1
2830 Raufoss

Innklaget: HelgelandsKraft AS
Postboks 702
8654 Mosjøen

Saken gjelder:

Krav om innsyn i sikkerhetsdatablad for olje fra strømtransformator.

Konstituering av nemnda:

Vedtaket i saken er fattet på bakgrunn av drøftinger i nemndsmøte 14. februar 2011, samt etter at et utkast til vedtak deretter ble godkjent etter sirkulasjon og drøftinger per e-post.

Før drøftingene i møtet 14. februar 2011 diskuterte nemnda hvorvidt medlemmet Helland-Hansen var habil til å delta i behandlingen av saken. Helland-Hansen er ansatt i Bellona som er tilsendt kopier av saksdokumenter fra klager. Helland-Hansen har ikke selv vært i kontakt med klager og har ikke diskutert saken med den i Bellona som har mottatt kopiene.

Nemnda kom enstemmig til at Helland-Hansen er habil til å behandle saken. Det ble blant annet lagt vekt på at oppnevningen er personlig og at ansettelsesforhold etter forvaltningsloven (fvl.) § 6 første ledd ikke medfører inhabilitet. Nemnda fant heller ikke at det forelå slike særlige omstendigheter etter fvl. § 6 annet ledd som gjør Helland-Hansen inhabil. De interne retningslinjene for habilitet i nemnda er også overholdt i saken. Helland-Hansen deltok under behandling av habilitetsspørsmålet.

Saksgang:

Arnt B. Johansen har krevd innsyn i datablad for olje han er blitt eksponert for som en følge av lekkasje fra en av HelgelandsKraft AS' strømtransformatorer.

Kravet ble fremsatt av Johansen overfor HelgelandsKraft AS 15. juli 2010.

Johansen etterspurte tilbakemelding per e-post 12. og 16. august 2010. Den 17. august svarte HelgelandsKraft AS per e-post at de ikke hadde tilgjengelig datablad, det ble også henvist til tilsendt oljeanalyseresultat fra ABB.

HelgelandsKraft AS sendte den 27. august 2010 datablad for tilsvarende olje til Johansen og ga per e-post tilbakemelding om at de ikke ville utarbeide datablad for oljen Johansen var blitt eksponert for.

Johansen kontaktet HelgelandsKraft AS igjen 9. desember 2010 med krav om utlevering av miljøinformasjon etter miljøinformasjonsloven. HelgelandsKraft AS svarte i e-post av 13. desember at de ikke hadde noe nytt å meddele i saken.

Den 13. desember oversendte Arnt B. Johansen en del e-post korrespondanse mellom ham selv og HelgelandsKraft AS til klagenemnda. Etter kontakt med sekretariatet sendte klager en formell klage 23. desember 2010. Kopi av klagen ble sendt HelgelandsKraft fra nemnda 27. desember 2010. I samme brev ble HelgelandsKraft AS gitt tre ukers frist for å inngi tilsvaret til klagen.

Johansen oversendte den 29. desember 2010 bilde av skilt på strømtransformatoren det hadde lekket olje fra. Kopi av bildene ble sendt HelgelandsKraft AS per e-post 5. januar 2011.

HelgelandsKraft AS innga tilsvaret til nemnda 12. januar 2011. Tilsvaret ble oversendt klager som fikk frist for å kommentere tilsvaret. Kommentarer fra klager ble mottatt 26. januar 2011. Brevet med kommentarer fra klager samt vedlagte bilder ble oversendt HelgelandsKraft AS 27. januar med frist for eventuelle tilleggsmerknader. Den 31. januar 2011 meldte HelgelandsKraft AS per e-post at de ikke hadde ytterligere kommentarer i saken.

Nemnda fant etter å ha drøftet saken i møte 14. februar 2011 at det var behov for å innhente ytterligere opplysninger i saken. Det ble derfor sendt brev av 18. februar 2011 til Klima og forurensingsdirektoratet (KLIF) med følgende spørsmål:

”Saken gjelder krav om innsyn i et sikkerhetsdatablad for olje fra en strømtransformator. Kravet er en følge av at olje fra transformatoren har lekket ut i forbindelse med transport. Strømtransformatoren er av fabrikat ”National Industri” og produsert i 1978. Oljen i transformatoren skal etter det nemnda har fått opplyst være av type ”Univolt 62”.

Klif bes svare på om det stilles krav om sikkerhetsdatablad for olje fra en strømtransformator av denne typen og årgangen. Dersom det foreligger krav om sikkerhetsdatablad, bes Klif om å spesifisere hvilke aktører som må ha et slikt datablad og hva som er hjemmelen for et slikt krav. Dersom Klif mener det ikke er noe krav om sikkerhetsdatablad for olje fra en slik strømtransformator, bes det om en kort redegjørelse for hvorfor det ikke stilles et slikt krav og hvilken annen informasjon om transformatoroljen HelgelandsKraft eventuelt er pålagt å inneha.”

KLIF besvarte henvendelsen i brev av 25. mars 2011. I svarbrevet fremgår følgende:

”Krav om utarbeidelse og levering av sikkerhetsdatablader gjelder kun for kjemikalier, og ikke for faste bearbejdede produkter. Vår fortolkning av REACH-regelverket er at det ikke er krav om utarbeidelse av sikkerhetsdatablader for oljefylte transformatorer og liknende type produkter, fordi de blir levert som ferdige produkter og ikke som kjemikalier. Dersom det etter at transformatoren var tatt i bruk er etterfylt eller skiftet olje, er det mulig at leverandøren av oljen har hatt krav til å utarbeide sikkerhetsdatablader dersom oljen

inneholdt farlige kjemikalier, og dersom regelverket for datablader var trådt i kraft. Det første norske regelverket om datablader trådte i kraft etter 1978.

Vi kjenner ikke til sammensetningen av den transformatoroljen som er nevnt i ditt brev, og vi kjenner heller ikke til om det må skiftes eller etterfylles olje på slike transformatorer.

REACH- regelverket gjelder ikke for avfall, jf. REACH- forordningens art. 2, nr. 2 eller for transport av farlige stoffer og farlige stoffer i farlige stoffblandinger med jernbane, på vei eller innlands vannvei, til sjøs eller i luften, jf. forordningens art. 2, nr. 1 (d).”

Arnt B. Johansen har anført at han etter miljøinformasjonsloven § 12 har krav på å få utlevert datablad for stoffet han er blitt eksponert for samt å få vite om dette har kreftfremkallende virkninger.

Det blir i klagen også vist til at stoffet skal ha blitt transportert over Tosenfjorden i flere etapper og at dette er uforenelig med både internkontrollforskriften, forskrift om transport av farlig avfall og forurensingsloven, samt intern miljøsertifisering.

Hegelandskraft AS har vist til at de den 15. juli 2010 forårsaket et utslipp på 14 liter olje i grusen på Lande kai da transformatorer skulle fraktes til godkjent mottak for utfasing. Under påsetting av kjettingslins på transformator ble en rørstuss fra manometer slått av, dette ble tettet med en treplugg. Det viste seg i ettertid at trepluggen ikke var tilstrekkelig for å hindre lekkasje.

Helgelandskraft viser videre til at de ikke hadde tilgjengelig datablad i sitt stoffkartotek for oljen da transformatoren var produsert før forskrift for datablad. Det vises også til at det er tatt kontakt med ABB, som er produsentens etterfølger, og at heller ikke disse kan fremskaffe datablad. Videre vises det til at det er tatt oljeprøve av stoffet som har vist at stoffet ikke inneholder PCB og at resultatene er oversendt klager. Det vises også til at det er sendt datablad for tilsvarende olje til klager. Helgelandskraft fremhever også at det er tatt kontakt med Teknologisk Institutt som har gitt tilbakemelding om at det ikke er hensiktsmessig å utarbeide datablad, da datablad for tilsvarende produkt etter all sannsynlighet vil dekke de farer som er forbundet med den aktuelle strømtransformatoren og at analyse vil koste fra kr. 20 – 50 000,-.

Nemndas vurdering:

1. Skal saken behandles etter miljøinformasjonsloven eller produktkontrollloven?

Det første spørsmålet i saken er om kravet om miljøinformasjon skal behandles etter miljøinformasjonsloven (mil.) eller produktkontrollloven.

I Ot.prp. nr. 116 (2001-2002), som er et forarbeid til mil., uttales det på side 92-93 følgende om grensdragningen mellom mil. og produktkontrollloven:

”Miljøvirkninger fra bruk og eventuelt produksjon av produkter inngår i det man skal ha kunnskap om, jf. § 9, som er grunnlaget for retten til miljøinformasjon fra virksomhet i § 16 og om drift av offentlig organ (som er en del av det man har rett til etter § 10). Informasjon om produkter og deres miljøvirkninger er en naturlig del av den samlede miljøinformasjonen som er relevant for virksomheten. For å få et samlet bilde av dette er informasjon om bruk av

produkter som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse i virksomheten høyst relevant. For eksempel gir miljøinformasjonsloven § 16 rett til å spørre en gårdbruker om bruken av plantevernmidler i driften, slik som hvilken type midler, forbrukte mengder og bruksmåte. Gjelder spørsmålet derimot innholdet i plantevernmiddelet « Roundup », og om det er helse- eller miljøfarlig, gjelder produktkontrollens nye bestemmelse i § 10. Denne omfatter også brukere slik som gårdbrukere. Informasjonen gårdbrukeren trenger for å svare, skal være tilgjengelig fra salgsleddet. Landbrukstilsynet, som godkjenner alle norske plantevernmidler, vil også besitte den samme informasjonen og vil her omfattes av produktkontrollen § 9. Et annet eksempel kan være spørsmål om drift av en industrivirksomhet. Her er det miljøinformasjonsloven § 16 f.f. som regulerer retten til miljøinformasjon. Bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier i produksjonen er relevant miljøinformasjon i denne sammenheng. Gjelder spørsmålet derimot produktspesifikk informasjon om et bestemt kjemikalie som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse, og som for eksempel inngår i de produkter som produseres i virksomheten, gjelder produktkontrollen § 10”

”Det avgjørende vil altså være hvilken miljøinformasjon som etterspørres. Som utgangspunkt har lovene sine respektive virkeområder, og rettighetsbestemmelsene i henholdsvis miljøinformasjonsloven og produktkontrollen er forskjellige regler, selv om det kan oppstå vanskelige grensedragningsstilfeller.”

I dette tilfellet etterspørres det informasjon om oljen i en bestemt strømtransformator. Etter nemndas vurdering faller saken da inn under produktkontrollens virkeområde.

2. Avvisning

2.1 Er HelgelandsKraft et pliktsubjekt etter produktkontrollens § 10?

Nemnda har i henhold til mil. § 19 kompetanse til å behandle klager etter produktkontrollen § 10. Det følger av produktkontrollen § 10 sammenholdt med § 9 at denne kun gjelder for produktinformasjon fra privat virksomhet.

HelgelandsKraft AS er eid av 14 kommuner på Helgeland, spørsmålet er da om HelgelandsKraft AS er en privat virksomhet i produktkontrollens forstand.

Det følger av produktkontrollen § 9 første ledd at definisjonen i mil. § 5 er avgjørende for hvilke organer som regnes som offentlige etter loven. I mil. § 5 fremgår det at følgende organer skal regnes som offentlige (vår understreking):

- ”a) ethvert forvaltningsorgan som er omfattet av offentleglova § 2.*
- b) rettssubjekter som utøver offentlige funksjoner eller tilbyr tjenester til allmennheten, og som er kontrollert av et organ som faller inn under bokstav a. Dette gjelder likevel ikke for aktiviteter som drives i konkurranse med private. Offentlig kontroll foreligger når organet som faller inn under bokstav a, oppnevner mer enn halvparten av medlemmene av rettssubjektets styrende organer eller på annen måte har bestemmende innflytelse over rettssubjektet,”*

I Offentleglova § 2 fremgår det at loven omfatter følgende organer (vår understreking):

- ”c) sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte*

har ein eigardel som gir meir enn halvparten av røystene i det øvste organet i rettssubjektet og

- d) sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har rett til å velje meir enn halvparten av medlemmene med røysterett i det øvste organet i rettssubjektet*

Bokstavane c og d gjeld ikkje rettssubjekt som hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private.

Offentleglova er vedtatt etter at mil § 5 trådte i kraft, og henvisningen til ny offentliglov er tatt inn i mil. uten at de øvrige delene av mil. § 5 er endret. Med den nye ordlyden i offentliglova § 2 er vurderingstemaet etter mil § 5 første ledd bokstav a svært likt vurderingstemaet etter mil. § 5 første ledd bokstav b. Vedtakelsen av ny offentliglov innebærer imidlertid ingen realitetsendring i klagenemndas kompetanse.

Nemnda kom i sak 2004/6 til at Troms Kraft, som er heleid av Troms fylkeskommune og Tromsø kommune, skulle anses som en privat virksomhet etter loven da selskapet opptrådte i kraftmarkedet på lik linje med andre private aktører.

I tråd med nemndas tidligere rettsoppfatning har nemnda kommet til at HelgelandsKraft AS er en privat virksomhet og at nemnda derfor har kompetanse til å behandle saken.

2.2 Er klagefristen oversittet?

I henhold til mil. § 19 annet ledd, som gjelder tilsvarende i saker etter produktkontrollloven, er klagefristen tre uker fra det tidspunkt ”*underretning om avgjørelsen er kommet fram til vedkommende*”.

Johansen fikk i e-post av 27. august 2010 svar om at det ikke ville bli utarbeidet datablad på oljen, det var på dette tidspunktet verken fra hans eller innklagedes side henvist til mil. Den 9. desember 2010 sendte han et nytt krav om innsyn, denne gangen med henvisning til mil. Kravet om informasjon ble i e-post av 13. desember 2010 igjen avslått av HelgelandsKraft.

Etter nemndas vurdering begynner klagefristen først å løpe da klager får avslag med direkte henvisning til mil.

Johansen videresendte sin e-postkorrespondanse med innklagede til nemnda 13. desember 2010 og sendte inn et klagebrev 23. desember 2010. Han har således klaget innen fristen

Nemnda bemerker at virksomheter etter mil § 18 ved avslag plikter å vise til den bestemmelse som er grunnlag for avslaget, opplyse om adgang og frist for å kreve nærmere begrunnelse, og om klageadgang og klagefrist. Det har HelgelandsKraft AS ikke gjort i denne saken.

3. Omfattes den etterspurte informasjonen av produktkontrollovens § 10?

Johansen har bedt om å få utlevert datablad for transformatorolje og har fremholdt at han særlig ønsker opplysninger om hvorvidt oljen kan ha helseskadelige virkninger.

Det følger av produktkontrollloven § 10 første ledd bokstav a at enhver har rett til å få informasjon om ” *produktet inneholder komponenter eller har egenskaper som kan medføre virkning som nevnt i § 1*”.

Det følger av produktkontrolllovens § 1 at loven blant annet har følgende formål:

” a) forebygge at produkter og forbrukertjenester medfører helseskade, herunder sørge for at forbrukerprodukter og forbrukertjenester er sikre,

b) forebygge at produkter medfører miljøforstyrrelse, bl.a. i form av forstyrrelse av økosystemer, forurensning, avfall, støy og lignende,”

Det fremgår av sikkerhetsdatablad fra en mer moderne transformatorolje (Vedlegg 5 til rapport fra Teknologisk Institutt) at man skal unngå lekkasjer av oljen til grunnvann og at oljen kan forårsake eksplosjoner. Nemnda legger på denne bakgrunn til grunn at transformatoroljen ved lekkasje kan påvirke miljøet, jf produktkontrolllovens § 10 første ledd bokstav a sammenholdt med § 1 første ledd bokstav b.

De opplysninger Johansen har krevd innsyn i er etter dette informasjon som omfattes av produktkontrolllovens § 10.

3. Foreligger det et krav på utlevering av miljøinformasjon etter produktkontrollloven § 10 sammenholdt med § 3?

Plikten til å utlevere miljøinformasjon må sees i sammenheng med kunnskapsplikten etter produktkontrollloven § 3 tredje ledd. Det foreligger ikke noen rett på utlevering av informasjon dersom denne ikke er dekket av kunnskapsplikten. Systemet er etter nemndas syn tilsvarende som etter mil., der informasjonsplikten etter mil. § 16 er sammenfallende med kunnskapsplikten etter mil. § 9. Sammenhengen mellom kunnskapsplikten og informasjonsplikten fremgår blant annet av Ot.prp. nr. 116 (2001-2002) på side 178

” Retten til å få miljøinformasjon har sammenheng med plikten til å ha kunnskap om helse- og miljøvirkninger av de produkter man bringer på markedet, jf. produktkontrollloven § 3, som påhviler tilvirker og importør.”

Nemnda må etter dette vurdere hvorvidt HelgelandsKraft AS er forpliktet etter produktkontrollloven § 3 tredje ledd til å ha den informasjonen som klager har krevd utlevert. I Ot.prp.nr.51 (1974-1975), som er et forarbeid til produktkontrollloven, uttales det på side 88 følgende om omfanget av kunnskapsplikten:

”Hvor langt kunnskapsplikten går må vurderes konkret. For en rekke produkter vil stillingen være den at produktet har vært i bruk lenge, og skader og ulemper ved det er godt kjent. Noen spesiell plikt til å skaffe seg ytterligere kunnskaper vil da normalt ikke foreligge. Helt unntaksfri er ikke denne regelen. Foreligger det tegn på at produktet kanskje har flere uheldige virkninger enn opprinnelig antatt, kan forholdene ligge slik an at produsenten eller importøren må sørge for å skaffe seg ny kunnskap om godt kjente produkter. Hva som skal til for å utløse denne plikten, beror på forholdene i det enkelte tilfelle.”

Da det slik nemnda har forstått saken ikke foreligger noen plikt til å utarbeide sikkerhetsdatablad for oljefylte transformatorer, finner nemnda at HelgelandsKraft AS' kunnskapsplikt ikke kan innebære at de må utarbeide et slikt datablad.

Nemnda legger videre til grunn at den kunnskapen HelgelandsKraft AS sitter på i form av sikkerhetsdatablad for tilsvarende olje, resultatene etter ABBs analyse av stoffet og rapporten fra Teknologisk Institutt samlet sett er tilstrekkelig til å oppfylle kunnskapsplikten etter produktkontrollen § 3 og informasjonsplikten etter produktkontrollen § 10 og at denne informasjonen er oversendt spørrer.

Vedtak

Med hjemmel i lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser § 19 fattes følgende vedtak:

Klagen tas ikke til følge.

Vedtaket er endelig og partene har ikke klagerett.

Tvist om plikter og rettigheter etter miljøinformasjonsloven kapittel 4 kan bringes inn for domstolene ved søksmål. Partene i søksmålet vil være den som har framsatt det omtvistede kravet og den virksomheten kravet retter seg mot, jf. forskrift 14. desember 2003 nr. 1572 om Klagenemnda for miljøinformasjon § 10.

15.04.2011

Ørnulf Røhnebæk
nestleder

Knut Helland-Hansen

Andreas Pihlstrøm

Gunnar Bodahl-Johansen

Svein M. Søgne